

Stockholms Universitet
Institutionen för nordiska språk

KÖNSSKILLNADER I TELEGRAMSPRÅK

Av Eva Sahlström

Proseminarieuppsats
Höstterminen 1993
Handledare: Maria Bolander

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	1
2 SYFTE	1
3 MATERIAL	1
4 METOD	2
5 RESULTAT	2
5.1 Meningslängd	2
5.2 Substantiv	3
5.2.1 Sammansatta substantiv	3
5.2.2 Verbalsubstantiv	4
5.3 Fundamenten	4
5.3.1 Fundamentlängd	4
5.3.2 Ettordsfundament	4
5.3.3 Satsdelar i fundamenten	5
6 DISKUSSION	6
7 SAMMANFATTNING	9
LITTERATURFÖRTECKNING	11
BILAGA	

1 INLEDNING

Ingen som någon gång lyssnar på svensk radio undgår att höra Ekots nyhetssändningar. Ekot rapporterar nyheter regelbundet hela dygnet, under dagen dessutom i flera kanaler. De flesta sändningarna är bara några minuter långa och innehåller till största delen det som på journalistiskt språk kallas telegram.

Ett telegram kan ses som radions motsvarighet till tidningens notis, dvs. en text på mellan 35 och 85 ord som kort beskriver en nyhet. Telegrammen baseras på uppgifter från nyhetsbyråer, t.ex. TT eller Reuter, eller från redaktionens egna reportrar. De reportrar som sitter i studion under sändningen formulerar telegrammen utifrån vad de bedömer som det viktigaste i de uppgifter som de har fått.

Telegrammen följer en strikt form. De ska vara korta, informativa och neutrala. För lyssnarna låter nog de flesta telegrammen väldigt lika varandra – det är bara faktainnehållet som byts ut. Reportrarna har lärt sig en ungefärlig mall att följa, för att få in så mycket information som möjligt i en kort text, som samtidigt måste vara lättbegriplig. Det kan därför vara intressant att se om närmare studier av telegrammen avslöjar olikheter.

2 SYFTE

Med den här uppsatsen vill jag undersöka om det finns språkliga skillnader mellan de kvinnliga och de manliga reportrarnas telegram på Dagens Eko, och vad de eventuella skillnaderna består av.

Många tidigare undersökningar har nämligen visat att män och kvinnor uttrycker sig på olika sätt. Som exempel kan nämnas ett kapitel i Peter Trudgills *Sociolinguistics* (1983), "Language and Sex", där ett flertal exempel från olika kulturer tas upp. Bland svenska undersökningar kan nämnas Kerstin Thelander, *Politikerspråk i könsperspektiv* (1986). Min hypotes är därför att det finns skillnader i reportrarnas språk. Jag tror att männen använder sig av ett mer abstrakt och komplext språk än kvinnorna.

3 MATERIAL

Materialet består av utskrift av telegram som har lästs upp i Ekots nyhetssändningar, 20 telegram skrivna av kvinnor och 20 telegram skrivna av män. Sammanlagt består materialet av 2157 ord.

Eftersom telegramformen är strikt är kanske möjligheten att hitta språkliga skillnader liten. Det finns ändå fördelar med att studera telegram istället för de längre inslag som görs om de största nyheterna. Inslagen är ofta en blandning av intervjuer och så kallade prator – reporterns egna textbitar. Eftersom de reportrar som gör inslagen oftast är specialiserade på olika ämnesområden, skulle man där kanske hitta skillnader som i första hand är beroende av ämnet och inte av reporterns kön. Telegrammen är däremot tillkomna under samma förutsättningar och innehåller inget annat än reporterns egna formuleringar.

Telegrammen sparas i skriven form på Ekots redaktion, och det är sådana utskrift som utgör mitt material. Materialet har samlats in av en reporter på Ekot under några dagar i oktober och november 1993. Telegrammen är formulerade av ett flertal olika reportrar, och ämnena skiftar.

När man går igenom materialet märks det tydligt att telegrammen är gjorda för att läsas upp och inte för att ses. I brådskan slarvar reportrarna ofta med interpunktion och dylikt. Ibland saknas också något ord. I den avskrift av telegrammen som åter-

finns i bilagan har jag inte lagt till saknade ord, och därför ser några meningar konstiga ut. Jag har inte heller rättat slarvig interpunktion, utan bara skrivit ut stor bokstav efter punkt, där det har saknats.

4 METOD

I undersökningen har jag studerat meningslängd, mängden sammansatta substantiv och mängden verbalsubstantiv. Jag har också undersökt fundamenten – hur långa de är och vad de innehåller. När det har funnits möjlighet har jag jämfört siffrorna med de resultat Margareta Westman redovisar i Bruksprosa (1974).

För mina klassificeringar och beräkningar har jag i huvudsak använt mig av Per Ledins Räknelära i stilistik (1991) och Margareta Westmans Bruksprosa (1974). Då och då har jag fått klassificeringsproblem vars lösningar jag inte har hittat i Räkneläran och Bruksprosa. Jag har då gjort en egen bedömning av hur och vad jag ska räkna.

Eftersom telegrammen är gjorda för att bli upplästa har det känts meningslöst att använda sig av grafiska meningar. Som meningar räknar jag därför istället meningsmakrosyntagmer (MMS). En meningsmakrosyntagm är enligt Ulf Telemann i Manual för grammatisk beskrivning av talad och skriven svenska (1974:31) "...[en] i stort sett icke-underordnad sats inklusive dess ev underordnade satser inklusive dessas ev underordnade satser osv.”.

Med meningslängd menar jag därför antalet ord delat med antalet meningsmakrosyntagmer.

De sammansatta substantiven (SS) har jag studerat ur två perspektiv: dels antalet sammansatta substantiv delat med antalet ord, dels antalet sammansatta substantiv delat med antalet substantiv.

Som sammansatt substantiv har jag använt Ledins (1991:35) definition och har räknat ett substantiv (SB) som kan delas upp i minst två led som med ungefär samma betydelse kan utgöra självständiga ord. Jag har inte räknat med egennamn.

Verbalsubstantiv (VBS) har jag räknat på samma sätt som de sammansatta substantiven, alltså antalet verbalsubstantiv delat med antalet ord och antalet verbalsubstantiv delat med antalet substantiv.

Som verbalsubstantiv har jag räknat alla substantiv med lätt identifierbar verbstam plus något av suffixen -an, -ande, -ende, -ing, -ning, -else och -tion. En lätt identifierbar verbstam innebär att det ska gå att härleda ett verb ur stammen, vilket utesluter ord som till exempel sensation, eftersom det inte finns något verb som sensera eller liknande. Verbalsubstantiv är däremot fördubbling, undersökning och styrelse som går att härleda ur verben fördubbla, undersöka och styra.

Fundamentlängden har jag fått fram genom att dela antalet ord i fundamenten med antalet fundament. Jag har också undersökt hur stor andel av fundamenten som bara innehåller ett ord, och vilka satsdelar som finns i fundamenten. Som fundament (FUND) har jag räknat det led som föregår huvudsatsens finita verb i meningsmakrosyntagmen.

5 RESULTAT

5.1 Meningslängd

De kvinnliga och de manliga reportrarna formulerar ungefär lika långa telegram. Kvinnorna har använt sig av i snitt 2 ord mer än männen och har nästan 4 menings-

makrosyntagmer, mot männens drygt 3. Följaktligen ligger männen något högre vad gäller MMS-längden.

Tabell 1. Genomsnittligt antal ord per telegram och genomsnittlig MMS-längd.

	KVINNOR	MÄN	BRUKSPROSA
ANTAL ORD	54,90	52,95	
MMS-LÄNGD	14,88	16,18	14,11

I tabellen har jag lagt till den genomsnittliga makrosyntagmlängden i löptext i bruksprosa, enligt Westman (1974:127). Siffrorna är inte helt jämförbara eftersom Westmans siffror gäller alla sorters makrosyntagmer. Å andra sidan innehåller mitt material inga andra typer av makrosyntagmer än meningsmakrosyntagmerna.

Eko-reportrarna använder sig av längre meningar än vad snittet är för bruksprosa. En anledning till det skulle kunna vara att deras texter helt saknar meningsfragment. Reportrarna formulerar genomgående fullständiga meningar, vilka ju tenderar att bli längre än meningsfragment.

Samtidigt är skillnaderna i längd jämfört med bruksprosan obetydliga när de gäller de kvinnliga reportrarna och små när de gäller de manliga. Därför ska man kanske snarast se resultaten som ett tecken på att reportrarna håller sig kring den genomsnittliga meningslängden i bruksprosaundersökningen.

5.2 Substantiv (SB)

5.2.1 Sammansatta substantiv (SS)

Tabell 2 nedan visar i hur stor utsträckning reportrarna använde sig av sammansatta substantiv, och siffrorna jämförs med resultat från Westmans (1974) undersökning.

Tabell 2. Andelen sammansatta substantiv av antalet ord respektive av antalet substantiv totalt.

	KVINNOR	MÄN	BRUKSPROSA
SS/ANTAL ORD	7,44 %	8,55 %	6,77 %
SS/ANTAL SB	29,68 %	35,59 %	26,65 %

Männen använder sig alltså av fler sammansatta substantiv, både i relation till antalet ord och till antalet substantiv. Mer än en tredjedel av männens substantiv är sammansättningar. Enligt Ledin (1991:35) är andelen sammansatta substantiv en indikation på den lexikaliska komplexiteten. De siffror som jag har fått tyder i så fall på att männen uttrycker sig mer lexikaliskt komplext.

I jämförelse med Westmans material använder sig alla Eko-reportrar av fler sammansatta substantiv än vad som allmänt används inom bruksprosa. Det är i och för sig knappast förvånande då nyheter ofta handlar om företeelser som benämns med sammansatta substantiv, t.ex. ozonlagret, partistämman, dioxinutsläppet, fackklubbsordföranden och gränskontrollen. Varför männen ligger så mycket högre, framför allt vad gäller andelen sammansatta substantiv av det totala antalet substantiv, är däremot svårt att säga.

5.2.2 Verbalsubstantiv (VBS)

Av tabell 3 framgår det att männen nyttjar också verbalsubstantiv oftare än kvinnorna. Däremot använder sig Eko-reportrarna av färre verbalsubstantiv än vad Westman redovisar som snitt för bruksprosamaterialet.

Tabell 3. Andelen verbalsubstantiv av antalet ord respektive antalet substantiv totalt.

	KVINNOR	MÄN	BRUKSPROSA
VBS/ANTAL ORD	2,46 %	3,13 %	3,56 %
VBS/ANTAL SBST	9,72 %	12,66 %	13,17 %

5.3 Fundament (FUND)

5.3.1 Fundamentlängd

Tabell 4 visar att det är de kvinnliga reportrarna som har längst fundament, men att skillnaden är liten. Eko-reportrarna håller sig också kring den fundamentlängd som är normal i bruksprosa enligt Westmans undersökning (1974: 155).

Tabell 4. Genomsnittlig fundamentlängd

	KVINNOR	MÄN	BRUKSPROSA
FUNDLÄNGD	3,16	2,84	3,10

5.3.2 Ettordsfundament

Tittar man på vad fundamenten innehåller framkommer däremot skillnader, t.ex. vad gäller andelen ettordsfundament. Tillsammans med fundamentlängden ger andelen ettordsfundament enligt Ledin (1991:28) ett begrepp om hur vänstertung texten är.

Tabell 5 visar att skillnaderna här är små, men de stämmer överens med skillnaderna i fundamentlängd.

Tabell 5. Genomsnittlig andel ettordsfundament

	KVINNOR	MÄN
ETTORDSFUND	38,56 %	40,67 %

Kvinnorna inleder mer sällan sina telegram med ett ettordsfundament. Ettordsfundament inleder bara 3 av de kvinnliga reportrarnas telegram mot 6 av de manligas. Ett manligt inleds dessutom med en fundamentalslös imperativfras. Det är annars ganska vanligt med långa fundament just i första meningen, vilket väl faller sig naturligt. I telegrammets första fundament presenteras ofta det tema som går igenom hela texten. Till exempel:

Den svenska tullens stickprovskontroller för att få fast smugglare ska i framtiden ersättas av ökat underrättelsearbete.

Har man bara några få rader på sig kan man ju inte slösa med utrymmet för att förklara vad det är man ska prata om, utan det kan då vara en bra lösning att komprimera det som i exemplet ovan.

5.3.3 Satsdelar i fundamenten

Skillnader finns också i vilka satsdelar som placeras i fundamenten. För att kunna jämföra med siffrorna i Bruksprosa har jag tittat efter de satsdelar som Westman (1974:155) tar upp, dvs. subjekt, predikatsfyllnad, adverbial, objekt och övriga.

Tabell 6. Genomsnittliga andelen av olika satsdelar i fundamenten

	KVINNOR	MÄN	BRUKSPROSA
SUBJEKT	74,36 %	62,12 %	64,0 %
PREFYLLN	0 %	0 %	2,3 %
ADVL	15,38 %	28,79 %	30,8 %
OBJEKT	5,13 %	7,58 %	2,3 %
ÖVRIGA	0 %	0 %	0,6 %

Tabell 6 visar tydligt att de kvinnliga reportrarna på Ekot har en förkärlek för att börja sina meningar med ett subjekt. Predikatsfyllnader har jag inte hittat några alls i telegrammen.

Både de kvinnliga och de manliga reportrarna har låg frekvens av adverbial i fundamentet, även om männen endast skiljer sig obetydligt från bruksprosan. De flesta adverbialen är tidsbestämmande, t.ex. imorgon, i efterhand, inom loppet av en timme, i somras, tidigare idag. Det faller sig ju naturligt, eftersom lyssnaren behöver få veta när en händelse skedde, eller när något ska ske.

Andelen objekt som fundament är betydligt högre både hos de kvinnliga och manliga reportrarna. Ofta handlar det då om ett ettordsfundament som syftar tillbaka på den föregående meningen t.ex.: Det skriver tidningen Kinas Dagblad idag.

6 DISKUSSION

I den här undersökningen av nyhetstelegram från Dagens Eko har jag alltså hittat en del skillnader mellan de manliga och kvinnliga reportrarnas språk. Skillnaderna är dock i de flesta fallen små och eftersom mitt material är litet får man vara försiktig med att dra slutsatser av resultaten.

De manliga reportrarna formulerar något längre meningar vilket skulle stämma med min hypotes. Skillnaden i längd är ju dock inte mer än drygt ett ord, så det kan väl inte ses som något starkare bevis på högre komplexitet.

De manliga reportrarna tenderar också att använda sig av fler sammansatta substantiv, vilket skulle kunna vara en indikation på att de uttrycker sig mer lexikaliskt komplext. Det är dock svårt att se orsaken till att männen får högre värden på sammansättningarna. Till det behövs en närmare analys av orden.

Männen använder ju också fler verbalsubstantiv, men alla Eko-reportrarna är sparsamma med verbalsubstantiven i jämförelse med medelvärdet i bruksprosa. Det är förvånande med tanke på att andelen verbalsubstantiv enligt Ledin (1991:34) är en indikation på hur komprimerad stilen är. Man skulle ju kunna tänka sig att Eko-reportrarna gärna skulle vilja utnyttja sig av nominaliseringar av verb för att få in mer information på sina få rader.

I Hans Karlgrens artikel *Konsten att undertrycka information* (1971) får man å andra sidan klart för sig att substantivering ofta är ett hjälpmedel när man vill undertrycka information, som t.ex. vid vilken tidpunkt något sker, vem som utför handlingen och vem som utsätts för handlingen. Och det är ju knappast information en radio-reporter bör undertrycka i ett nyhetstelegram.

Jag kan också tänka mig att ett flitigt användande av verbalsubstantiv skulle göra texten tyngre och svårare att uppfatta för lyssnaren och ge associationer till kanslistil. Och en reporter med självaktning aktar sig nog noga för en sådan stil.

När det gäller fundamenten stämmer inte min hypotes, om man anser att vänster-tyngd automatiskt är lika med högre komplexitet. Kvinnorna har ju något längre fundament och färre ettordsfundament. Skillnaderna är i och för sig små, och förklaras kanske av det faktum att de kvinnliga reportrarna mer sällan inleder telegrammen med ett ettordsfundament. De manliga reportrarna verkar oftare nöja sig med att låta ett namn på ett företag, en instans eller dylikt stå i telegrammets inledande fundament. Till exempel:

TEXT M4

Volvo har skjutit upp den extra bolagsstämman där man skulle besluta om samman-
slagningen med Renault efter kritiken mot avtalet mot fusionen.

TEXT M16

Arbetsdomstolen har dömt Malmö kommun att betala 300.000 kronor plus ränta i
skadestånd till kommunalarbetsförbundet.

Kvinnorna börjar alltså oftare med ett längre fundament, och det kan ju naturligtvis vara till nackdel för lyssnaren att behöva vänta länge på det finita verbet när fundamentet är väldigt långt, speciellt eftersom det inte finns möjlighet att gå tillbaka i texten. Samtidigt tillför några av de vanligaste finita verben inte nämnvärt mycket information, t.ex. är eller har. Det är ofta nominalfraserna som bygger upp innehållet, och det kan alltså vara en fördel att få temat för telegrammet presenterat för sig i det första fundamentet.

Det förekommer i och för sig väldigt sällan monstruöst långa fundament, varken hos de kvinnliga eller manliga reportrarna, och jag vill därför inte lägga alltför stor vikt vid fundamentlängden. En liten skillnad finns här mellan könen, men överlag håller sig alla reportrarna till den genomsnittliga längden för bruksprosa i Westmans undersökning (1974).

När det gäller vilka satsdelar som placeras i fundamenten framträder större skillnader. Delvis är skillnaderna mellan de kvinnliga och manliga Eko-reportrarna tydliga och reportrarna skiljer sig också från siffrorna i Westmans undersökning av bruksprosa (1974).

De kvinnliga reportrarna har ju en hög frekvens av subjekt i fundamenten. Tre fjärdedelar av deras meningar inleds med ett subjekt. Detta skulle kunna tyda på en enklare struktur. Ebba Lindberg (1992:193) säger: "Som enklast formad betraktar man den sats som börjar med subjektet. Att inleda med subjektet är naturligt när man inte har vare sig text, sammanhang eller stilistiska hänsyn att beakta." Här skulle alltså min hypotes kunna stämma.

Eftersom de kvinnliga reportrarna har så hög andel subjekt i fundamenten får de en låg andel av de övriga satsdelarna. Följaktligen förekommer adverbial i fundamenten hälften så ofta hos de kvinnliga reportrarna som i bruksprosan. Det är framför allt de manliga reportrarna som placerar adverbial i fundamenten men inte heller de kommer upp i siffrorna för bruksprosa.

En anmärkningsvärd skillnad från bruksprosan gäller objekt i fundamenten. De manliga reportrarna har ju högst frekvens av objekt, men även de kvinnliga skiljer sig från bruksprosan.

Att reportrarna oftare har objekt i fundamentet än vad som är vanligt i bruksprosa har antagligen att göra med informationsstrukturen. De låter ofta ett ettordsfundament syfta på den föregående meningen och får på så sätt kortare och mer lättförståeliga meningar.

Detta kan beläggas med några exempel:

TEXT K18

”Två medlemmar av den makedonska regeringen har gripits av polisen. Det uppger Belgradtidningen Politika och anger Skopjeradion som källa.”

TEXT M13

”Centern kommer inte att lämna regeringen om regeringens miljöprovning av Öresundsbroprojektet skulle leda fram till att bron byggs. Det säger centerledaren Olof Johansson till tidningen Bohuslänningen och motiverar det med att miljöarbetet inte skulle bli bättre om centern hoppade av regeringen.”

I K18 ser man hur författaren i det inledande fundamentet har valt att presentera de två personer telegrammet handlar om. Det följande ettordsfundamentet syftar tillbaka på hela den första meningen. Källhänvisningen har förpassats till en liten påhängd svans.

I M13 inleds telegrammet med en mening som får funktionen av ett referat av vad centerledaren Olof Johansson har sagt till Bohuslänningen. Ettordsfundamentet i den andra meningen syftar, liksom i K18, på hela den första meningen – det var det som Olof Johansson sa.

Reportrarna skulle lika gärna ha kunnat skriva ihop sina två första meningar i en, t.ex.:

”Belgradtidningen Politika uppger att enligt Skopjeradion har två medlemmar av den makedonska regeringen gripits av polisen”

”Centerledaren Olof Johansson säger till tidningen Bohuslänningen att centern inte kommer att lämna regeringen om regeringens miljöprovning av Öresundsbroprojektet skulle leda fram till att bron byggs, och motiverar det med att miljöarbetet inte skulle bli bättre om centern hoppade av regeringen.”

Eller:

”Två medlemmar av den makedonska regeringen har gripits av polisen uppger Belgradtidningen Politika och anger Skopjeradion som källa”

”Centern kommer inte att lämna regeringen om regeringens miljöprovning av Öresundsbroprojektet skulle leda fram till att bron byggs säger centerledaren Olof Johansson till tidningen Bohuslänningen och motiverar det med att miljöarbetet inte skulle bli bättre om centern hoppade av regeringen.”

Det är förståeligt att reportrarna inte inleder med källhänvisningen som i mina första förslag. Källhänvisningen är av mindre intresse för lyssnaren och säger väldigt lite om den nyhet som ska förmedlas. Att först få veta vem som har tagit fram nyheten är inte

något grepp som väcker intresse hos en lyssnare. I K18 blir det dessutom smått olidligt eftersom den innehåller två källhänvisningar. M13 inleds åtminstone med en person, men det är inte ju centerledaren som är det viktiga i telegrammet, utan vad centern tycker om Öresundsbron.

I mina två andra förslag får man två tunga och långa meningar, där det inte är helt lätt att reda ut vilket led som hör till vad. Det fungerar kanske i skrift, men telegrammen skrivs inte för en läsare utan för en lyssnare. Och lyssnaren har ju inte som en läsare möjlighet att gå tillbaka i texten.

Reportrarna har i dessa två exempel istället valt att stycka upp texten i två meningar. På så vis fokuseras det som är väsentligt och det råder inga tvivel om vilka led som hör vart.

Detta mönster med ett ettordsfundament som fungerar som objekt och syftar tillbaka på den föregående meningen återkommer ganska ofta. Det visar att anledningen till att Eko-reportrarna har så väldigt många fler objekt i sina fundament än vad som är vanligt i bruksprosa kan vara att villkoren för deras förmedlande av information är ganska speciella. Deras texter måste vara korta och komprimerade, men ändå informationsfyllda och lättuppfattade.

Språkliga skillnader mellan de kvinnliga och de manliga reportrarnas språk finns alltså, men de är överlag små. Skillnaderna i meningslängd, andelen sammansatta substantiv och andelen verbalsubstantiv styrker min hypotes. Skillnader finns även i fundamentlängd och vilka satsdelar som sätts i fundamenten, men huruvida det styrker min hypotes eller inte är svårt att säga. Det beror delvis på hur man ser på vänster-tyngd.

Med tanke på de olikheter i kvinnors och mäns uttryckssätt som framförts i tidigare undersökningar är det kanske snarast förvånande att skillnaderna ändå inte är större.

SAMMANFATTNING

I den här undersökningen har jag studerat nyhetstelegram från Dagens Eko för att se om det finns språkliga skillnader mellan kvinnliga och manliga reportrar. Min hypotes har varit att de manliga reportrarna uttrycker sig mer abstrakt och komplext än de kvinnliga reportrarna.

Materialet består av 20 telegram skrivna av kvinnliga reportrar och 20 telegram skrivna av manliga reportrar. Telegrammen sändes i Ekots nyhetssändningar under oktober och november 1993.

Jag har undersökt meningslängd, andelen sammansatta substantiv, andelen verbalsubstantiv och fundamenten. Där det har gått har jag jämfört mina resultat med dem Westman presenterar i Bruksprosa (1974).

Resultaten visar på en del skillnader, men de är oftast små. De manliga reportrarna formulerar något längre meningar, har större andel sammansatta substantiv och större andel verbalsubstantiv än de kvinnliga. De kvinnliga reportrarna har längre fundament och färre ettordsfundament men skillnaderna här är väldigt små. I stort håller sig alla reportrarna kring de värden som Westman (1974) har fått fram i sin undersökning. De största skillnaderna jämfört med bruksprosan gäller vilka satsdelar som återfinns i fundamenten. Här har reportrarna av båda könen en högre andel objekt än vad som är vanligt i bruksprosa. De kvinnliga reportrarna har en hög andel subjekt, och alla reportrarna ligger under värdena för bruksprosa vad gäller adverbial och predikatsfyllnad. De manliga reportrarna använder dock adverbial i fundamenten nästan dubbelt så ofta som kvinnorna.

De resultat jag har fått fram tyder på att min hypotes stämmer. Samtidigt är skillnaderna små, och med tanke på tidigare undersökningar om mäns och kvinnors språk hade man nog väntat sig större skillnader.

LITTERATURFÖRTECKNING

Karlgren, Hans (1971), "Konsten att undertrycka information" I: Språkvård, 1971:1, 8–11.

Ledin, Per (1991), Räknelära i stilistik, Stockholm: Institutionen för nordiska språk, Stockholms Universitet.

Lindberg, Ebba (1992), Beskrivande svensk grammatik, Edsbruk: Akademitryck

Thelander, Kerstin (1986), Politikerspråk i könsperspektiv, Malmö: Liber Förlag

Teleman, Ulf (1974), Manual för grammatisk beskrivning av talad och skriven svenska, Lund: Lundastudier i nordisk språkvetenskap.

Trudgill, Peter (1983) Sociolinguistics, Harmondsworth: Penguin Books Ltd.

Westman, Margareta (1974), Bruksprosa, Lund: LiberLäromedel, Gleerups.

BILAGA

De undersökta telegrammen

TEXT K1

Hundratals studenter attackerade idag det amerikanska kulturcentret i provinshuvudstaden Kwangju med stenar och brandbomber. Protestdemonstrationer genomfördes på dagen ett år efter det att en amerikansk soldat mördat en koreansk prostituerad. Ett trettital demonstranter greps.

TEXT K2

Ansvariga inom flygbolaget SAS kan komma att åtalas för brott i samband med haveriet i Gottröra i december 1991. Tillförordnade statsåklagare Nils-Erik Schultz har beslutat att inleda en förundersökning, som dock inte kommer att riktas mot någon speciell person.

Nyligen presenterade statens haverikommission sin utredning av olyckan. Enligt rapporten orsakades haveriet av att SAS instruktioner och procedurer var otillräckliga när det gällde avlägsnandet av klar-is.

TEXT K3

En ny grupp vapeninspektörer från FN åkte idag till Irak, bland annat för att ta vattenprover för att undersöka om Irak har övergett sitt kärnvapenprogram.

De nya vapeninspektörerna kom till Irak bara två dagar efter det att 50 FN-experten avslutat en månads lång undersökning där, utan att hitta några förbjudna vapenanläggningar.

TEXT K4

En av världens största miljöolyckor – dioxinutsläppet i Seveso i Italien för 17 år sen – skördar fortfarande offer.

36.000 personer i Sevesoområdet har jämförts med invånare i områden som inte drabbats av dioxinet.

Cancer i gallblåsa och urinvägar är fem gånger vanligare hos kvinnor och drygt två gånger vanligare hos män i Sevesoområdet. Även lever- och benmärgscancer har ökat, å forskarna har också kunnat konstatera ovanliga former av leukemi och en ökning av cancertumörer i lymfkörtlar, i bindväv och i andningsorganen. I efterhand har man konstaterat att det var hela 30 kilo dioxin, inte 2–3 kilo, som läckte ut.

TEXT K5

Det kommer antagligen att bli svårare att få tag på uppgifter ur det statliga dataregistret Spar, rapporterar TT.

Uppgifter om make, maka, barn och födelseort och medborgarskap kommer inte längre att vara tillgängliga för allmänheten via telenätet, föreslår Sparnämnden – den nämnd som övervakar registret.

Nämnden föreslår att bara ska få tillgång till personnummer, namn och adress – uppgifter som ändå oftast är offentliga.

TEXT K6

Forskare i USA har nu löst ett av blödarsjukans mysterier. Dom har lyckats utveckla ett test som visar om en kvinna riskerar att få ett barn med sjukdomen.

Blödarsjuka drabbar bara män och orsakas av fel i det arvsanlag som ser till att blodet kan koagulera. Tidigare visste forskarna inte exakt var felet satt och kunde därför inte säga om en kvinna med blödarsjuka i släkten själv bar på anlaget. Kvinnor drabbas inte av sjukdomen men dom kan föra den vidare till en son.

TEXT K7

Miljökraven vid tillverkning av papper bör skärpas ytterligare. Det anser Naturskyddsföreningen och kräver att papper som märks med symbolen "Bra Miljöval" ska vara helt fritt från klor. Naturskyddsföreningen sätter också gränser för utsläppen av syreförbrukande ämnen i vatten och utsläpp av svavel i luften.

TEXT K8

Krigsflygskolans 120 jetflygplan av typen SK 60 ska få nya motorer för en miljard kronor. Det innebär att jobben i flygverkstäderna tryggas fram till sekelskiftet, skriver Nordvästra Skånes Tidningar. Bytet av motorer för de tio första planen sker hos Saab Military Aircraft i Linköping. För de resterande 110 delas arbetet upp mellan Krigsflygskolans verkstäder och Saab.

TEXT K9

Allt fler människor vräks från sina lägenheter och villor. Hittills i år har kronofogdarna registrerat 16.000 ansökningar om vräkning – och det är nästan en fördubbling från förra året, enligt siffror från riksskatteverket. Även andelen människor som verkligen vräks ökar, men inte lika mycket, vräkningarna ökar med 27 procent. Det är mest hyresgäster som vräks, men även bostadsrättsinnehavare och villaägare drabbas.

TEXT K10

Aktiespararna säger nej till affären mellan Volvo och Renault. Aktiespararna anser att samgåendet innebär att Volvos fordonsrörelse förstatligas på obestämd tid och rekommenderar därför Volvos aktieägare att rösta nej till förslaget på den kommande bolagsstämman. Enligt planerna skulle Renault äga majoriteten i det nya bolaget.

TEXT K11

Kooperativa förbundet (KF) har beslutat att sluta bojkotta varor från Sydafrika. Bojkotten har funnits sedan 1985.

Orsaken är att Sydafrika beslutat hålla fria val och att den svenska regeringen hävt sitt förbud mot handel.

TEXT K12

Moderaternas stämma röstade idag för fria öppettider på restauranger, klubbar och diskotek. Stämman gick därmed emot partistyrelsens vilja. Enligt de regler som gäller idag får restauranger och klubbar inte sälja sprit efter klockan ett på natten. Efter särskilt tillstånd kan tiden förlängas till tre.

TEXT K13

Stölder av vapen och insmuggling av skjutvapen till Sverige ökar kraftigt, - det visar en kartläggning som rikspolisstyrelsen har gjort av den illegala vapenmarknaden. Polisintendent Håkan Jarbrog Eriksson säger till Sydsvenska Dagbladet att de som beväpnar sig blir allt yngre. 30.000 skjutvapen är på drift i landet enligt rikspolisstyrelsens kartläggning.

TEXT K14

Flygbolaget SAS styrelse samlas idag för att ta ställning till hur bolagets lönsamhet ska förbättras och vilka besparingar som måste göras. Trots flera sparpaket har SAS:s resultat minst dom senaste åren – från en vinst på nära 4 miljarder kronor 1988 till en förlust på 743 miljoner kronor förra året. I morron ska SAS-ledningen informera facken om vilka besparingar som väntar.

TEXT K15

Malmö planerar att införa en miljözon i centrala delarna av stan. Det betyder skärpta krav för avgaser och buller för dieseldrivna lastbilar och bussar, skriver tidningen Arbetet. I princip ska EG:s bestämmelser tillämpas i zonen och det innebär att de dieseldrivna tunga fordonen stegvis måste förnyas om dom ska tillåtas i centrala Malmö.

TEXT K16

Blodprov från nästan två miljoner svenskar finns lagrade i ett laboratorium i Solna. Polisen kan ta blodprov i beslag för att jämföra genetiska likheter och binda en brottsling till exempelvis en våldtäkt, skriver Dagens Nyheter. Generaldirektör Claes Örtendahl på socialstyrelsen tycker att det är etiskt oacceptabelt att polisen får ta prov i beslag och säger att det i så fall får prövas av domstol.

Registret med blodprov från 2 miljoner svenskar kom till för att hjälpa sjuka barn.

TEXT K17

Ozonlagret över området kring Kinas huvudstad Peking var bara en femtedel så tjockt som det normala ozonlagret under våren i år och förra året. Det skriver tidningen Kinas Dagblad idag. Kinesiska vetenskapsmän säger att uttunnningen beror på vulkanen Pinatubos utbrott på Filippinerna ifjol.

Vetenskapsmännen nämner inget om faran med freoner i kylskåp som produceras i allt större omfattning i Kina.

TEXT K18

Två medlemmar av den makedonska regeringen har gripits av polisen. Det uppger Belgradtidningen Politika och anger Skopjeradion som källa.

De båda ministrarna anklagas för att i hemlighet ha samarbetat med militära myndigheter i grannlandet Albanien och landsmän i Kosovo i Serbien.

Enligt polisen var målet att upprätta en albansk milis och på sikt utropa ett autonomt område i det övervägande albanska västra Makedonien, skriver Politika.

TEXT K19

Flygkonflikten mellan Handelsetjänstemännen i HTF och handelns arbetsgivarorganisation HAO kunde inte lösas inatt. Det betyder övertidsblockaden mot SAS anställda och varsel om punktstrejker mot fem flygplatser den 2, 6 och 9 december träder i kraft.

TEXT K20

Ett militärt vapenförråd i Åkers-skogarna utanför Strängnäs har sprängts i luften. Men tjuvarna blev utan byte eftersom förrådet var tomt på vapen, skriver Eskilstuna-Kuriren.

TEXT M1

USA överväger att släppa ned fler paket med mat och förnödenheter från luften till den nödlidande befolkningen i Bosnien. Hittills i år har USA släppt ner nära 30.000 ton mat och mediciner till isolerade områden och Vita Husets talesman Dee Dee Myers säger att USA diskuterar med sina allierade om att öka nedsläppen inför vintern.

TEXT M2

I Rumänien dör fler spädbarn än någon annanstans i Europa. Enligt en regeringsrapport dog 23 spädbarn av 1.000 i fjol – vilket ska jämföras med drygt 10 av tusen för hela Europa.

Hälsovårdsministeriet i Rumänien skyller de stigande siffrorna på landets svåra ekonomiska problem, med bl.a. stor brist på medicin och mjölk.

TEXT M3

Den svenska tullens stickprovskontroller för att få fast smugglare ska i framtiden ersättas av ökat underrättelsearbete. Det föreslås i en utredning om hur gränskontrollen ska se ut vid ett svenskt EG-medlemskap, uppger Sydsvenska Dagbladet. Dagens stickprov strider mot EG:s regler och utredarna föreslår istället att civilklädda svenska tullare spanar efter exempelvis narkotikasmugglare i utländska hamnar, på färjor och flygplatser.

TEXT M4

Volvo har skjutit upp den extra bolagsstämma där man skulle besluta om sammanslagningen med Renault efter kritiken mot avtalet mot fusionen. Stämman skulle ha hållits den 9 november men skjuts upp till den 7 december. Uppskovet ska göra det möjligt att reda ut de oklarheter som flera större aktieägare påtalat, bland dem försäkringsbolagen Trygg Hansa Liv och SPP samt industritjänstemannaförbundet SIF.

TEXT M5

I Kalmar har nio barn i en familj tagits omhand av socialnämnden, sedan deras far erkänt att han slagit dem med knytnävar, livremmar och käppar, skriver tidningen Barometern. Både barnen själva och deras mor säger att misshandeln pågått under lång tid. Fadern säger att han slog barnen i uppfostringsyfte.

TEXT M6

Den så kallade sängkammartjuven som misstänks för 45 inbrott i Skutskär tros ha slagit till ytterligare två gånger i går natt. Inom loppet av en timme gjordes ett inbrottsförsök och ett inbrott där tjuven fick med sig kläder och 500 kronor. Vid ett tillfälle skrämde tjuven av ett hemmagjort inbrottslarm.

TEXT M7

På Mälarsjukhuset i Eskilstuna har sekretessbelagda patienthandlingar i flera år blandats med offentliga papper på sjukhusets ekonomiavdelning, skriver Eskilstuna-Kuriren. Sjukvårdsdirektören i Eskilstuna har fått en allvarlig reprimand efter avslöjandet.

TEXT M8

De interna stridigheterna på Norrländska socialdemokraten har lett till att tidningens chefredaktör Torbjörn Bergmark har beslutat sig för att lämna sitt arbete. Den förtroendekris som uppstod under våren och försommaren mellan Bergmark och de anställda journalisterna i samband med avskedandet av före fackklubbsordföranden, Biörn Torbiörnsson, har inte mjukats upp, och enligt TT är det därför som Bergmark nu tar konsekvenserna och lämnar tidningen.

TEXT M9

Antalet omkomna i sommartrafiken minskade kraftigt i år jämfört med förra året enligt Statistiska centralbyrån. Under juni, juli och augusti dödades 156 människor i trafiken – en nedgång med drygt 40 procent sedan i fjol och den lägsta siffran på sju år. Också antalet skadade minskade men inte lika mycket. I somras skadades närmare 5.400 personer en minskning med cirka 500 jämfört med förra sommaren. Den kraftiga nedgången beror enligt SCB troligtvis på den minskade trafikvolymen de senaste åren.

TEXT M10

Marknadsdomstolen ska granska den reklam som Botvidsgymnasiet i Botkyrka gjort för sig för att locka till sig elever. - Vi har Stockholms bästa lärare, hette det bland annat i reklamen, och det anser Konsumentombudsmannen Axel Edling varken är korrekt eller vederhäftigt. Botkyrka kommun har erkänt att påståendet inte går att styrka.

TEXT M11

FN:s säkerhetsråd hotar nu med handelsblockad mot Angola – om inte Unita-gerillan accepterar överenskommelsen om eld-upphör. Om sex veckor ska säkerhetsrådet besluta om eventuella åtgärder och innan dess ska generalsekreterare Boutros-Ghali ta ställning till om FN-styrkan i Angola behöver förstärkas.

TEXT M12

Socialdemokraterna säger i en motion till riksdagen nej till nästan alla punkter i regeringens förslag till ändrad arbetsrätt. Det gäller till exempel förslagen om förlängd tid för provanställning och rätt att undanta två personer från turordningen vid personalminskningar.

TEXT M13

Centern kommer inte att lämna regeringen om regeringens miljöprovning av Öresundsbroprojektet skulle leda fram till att bron byggs. Det säger centerledaren Olof Johansson till tidningen Bohuslänningen och motiverar det med att miljöarbetet inte skulle bli bättre om centern hoppade av regeringen. I förra veckan visade en enkät att fler än hälften av centerns distriktsombud vill att centern ska lämna regeringen om den ger klartecken till Öresundsbron.

TEXT M14

LOs ordförande Stig Malm tycker att det är bra om skattemyndigheten undersöker hur han har använt LOs företagsbil. Han säger i ett uttalande att frågan gäller om bilen ska betraktas som tjänstebil eller ej.

Tidigare idag blev det känt att chefsåklagare Lage Carlström har tagit kontakt med skattemyndigheten för att få veta vad som ligger bakom uppgifterna i massmedierna om Stig Malm och tjänstebilen.

TEXT M15

Tingsrätten i Helsingborg har dömt en kvinna till 12 år i fängelse för mord och grov mordbrand. Kvinnan har erkänt att hon tände eld på en väninnans lägenhet. Väninnan avled senare på sjukhus av koloxidförgiftning.

TEXT M16

Arbetsdomstolen har dömt Malmö kommun att betala 300.000 kronor plus ränta i skadestånd till kommunalarbetsförbundet. Kommunen MBL-förhandlade inte med kommunal när aktierna i kommunens energibolag såldes för två år sedan, då socialdemokraten Lars Engqvist var kommunstyrelseordförande.

TEXT M17

Skandiachefen Björn Wolrath vill ha klarare besked bland annat när det gäller privatiseringen av franska renault, för att säga ja till samgåendet med Volvo. På ett frukostmöte sa Wolrath att den franska regeringen måste ändra på reglerna kring den så kallade gyllene aktien. Enligt Wolrath har många pensionssparare vänt sig till Skandia för att få försäkringsbolaget att förhindra Volvo-renault-affären. Det ser motigt ut för Volvo, sa Wolrath bland annat. Skandia kontrollerar 3,7 procent av rösterna i Volvo.

TEXT M18

Medan det går knackigt för bankerna så ökar försäkringsbolagens förmögenheter stadigt.

I slutet av september värderas försäkringsbolagens totala tillgångar till 707 miljarder kronor. Det visar en sammanställning från finansinspektionen.

Det är 129 miljarder mer än sista september ifjol.

TEXT M19

Avskaffa det generella förbudet mot att bygga närmare än 100 meter från vattnet. Det kravet ställde sig moderata samlingspartiet bakom ikväll vid partistämman i Sollentuna. I stället anser moderaterna att kommunerna ska få ta ställning till strandbyggen från fall till fall.

Moderatstämman uttalade sig också enhälligt mot förslagen om obligatorisk pappaledighet i föräldraförsäkringen.

TEXT M20

Den moderate näringslivsministern Per Westerberg slogs ut från förstaplatsen i moderaternas provval i sitt hemlän Södermanland. Vann valet gjorde i stället den 30-årige riksdagsmannen Henrik Landerholm som är sakkunnig hos försvarsminister Anders Björck. Det skriver Svenska Dagbladet. Westerberg hävdar att hans förlust berodde på taktikröstning av moderata ungdomsförbundet. Men enligt källor inom partiet kommer Per Westerberg, trots provvalsutgången, att ställas högst på valsedeln för moderaterna i Södermanland när frågan avgörs slutgiltigt i december.